

Petra van Kalker

EEN-MINUUT-SPREEKBEURTEN

Spreekvaardigheidstraining voor alle talen op alle niveaus

Sinds vele jaren werkt Kees Houtman met zogenaamde 'een-minuut-spreekbeurten' voor leerlingen/studenten vanaf het eerste jaar Duits op middelbare scholen tot en met de eerstegraadslerarenopleiding. In dit artikel zet hij deze methode uiteen en gaat hij in op de praktische aspecten ervan. Bovendien kan deze lessituatie ook voor toetsing bruikbaar zijn; dat aspect zal de auteur in LTM 3 nader uitwerken.

Kees Houtman

Het systeem van een-minuut-spreekbeurten heeft meerdere prettige kanten. Zo zijn leerlingen bijvoorbeeld allemaal tegelijk bezig met 'spreekkilometers' maken en wel in een veilige omgeving. Ze doen iets met hun pasverworven kennis, wat net als bij de practica van de natuurwetenschappelijke vakken zeer motiverend werkt. De organisatie is simpel en de leraar kan veel van en over zijn leerlingen horen.

Wat betreft 'lawaaï' en 'orde' geldt dat een docent niet de hele klas moet willen laten praten in een noodlokaal met de ramen open. Maar wees niet bang voor 'wanorde': het rumoer dat wordt geproduceerd is 'onderwijsleergedruis', een noodzakelijk element voor mondelinge communicatie.

Vorbereitung

De leraar geeft zijn leerlingen als huiswerkopdracht voor 'de volgende week' om een spreekbeurt van een minuut voor te bereiden. Hij zegt erbij dat iedereen binnen een les aan de beurt komt. De voorbereiding voor de leerlingen bestaat eruit, dat zij over een onderwerp een

minuut moeten kunnen praten. Daarbij mogen ze zes woorden als hulpmiddel opschrijven en erbij houden. Die voorbereiding zal de leerling, misschien na enige oefening, tien tot vijftien minuten kosten, een normale portie huiswerk.

In beginnersklassen kan de spreekopdracht als transferoefening betrekking hebben op een net behandelde dialoog of hoofdstuk. In hogere leerjaren kunnen de onderwerpen vrijgelaten worden of gekoppeld worden aan besproken teksten, bekeken video's etc.

'Volgende week' betekent dat de druk voor de leerling binnen de perken blijft: 'de volgende les' kan bedreigend dichtbij zijn, bijvoorbeeld al de volgende dag. Je weet als leraar dan dat er niets van komt. Spreekbeurten die pas na een aantal maanden plaatsvinden, zijn echter faalangstaanjagers en om die reden dus ook ongewenst.

De zes woorden helpen de leerling een gestructureerd verhaal op te bouwen. De leraar moet daarbij de leerlingen de beperkingen van hun onervarenheid en niveau gunnen en dus niet meteen cijfers willen geven. Dat kan eventueel na een gewenningsperiode, de leerling staat immers aan het begin van een nieuwe ontwikkeling.

Opzet in de les

Dit soort opdrachten horen niet in het laatste kwartier van een les thuis, want dan is de kans groot dat je er of helemaal niet aan toe komt, of dat een aantal leerlingen niet aan de beurt komt. Deze leerlingen bereiden de volgende keer logischerwijze niet goed meer voor. Dus: of aan het begin van de les of na wat routinewerk, zodat de leerlingen in de sfeer van het vak zijn, de taal gehoord en beleefd hebben.

Om de beurt laat de docent drie leerlingen hun eenminuut-spreekbeurt in de klas houden. Het verdient aanbeveling om daarbij in het begin te kiezen voor de betere middenmoot en de leerlingen die een geaccepteerde positie in de klas hebben. Op deze manier kan je er vrij zeker van zijn dat zo'n leerling voorbereid is en dat de anderen bereid zijn te luisteren.

Het is beter dat de spreker niet voor de klas komt: dat kost tijd, geeft onrust, maakt onzeker; de leerling houdt zijn een-minuut-spreekbeurt gewoon vanaf zijn plaats.

Om zeker te stellen dat zoveel mogelijk leerlingen daadwerkelijk luisteren, krijgt iedereen een luisteropdracht. Deze opdrachten kan de docent per rij (busopstelling), per poot (carréopstelling) of per groep variëren. Bijvoorbeeld: leerlingen moeten minstens één vraag over het gehoorde kunnen stellen. Deze vragen moet de spreker dan ter plekke beantwoorden. Later kan de leraar meer vragen of alleen open vragen laten stellen. Zo kunnen leerlingen leren ook improviserend te spreken over een voorbereid onderwerp. Een alternatief is dat leerlingen iets positiefs over de manier van presenteren (uitspraak, publieksgerichtheid) moeten zeggen of moeten proberen te beoordelen of een Duitser (Engelsman, Spanjaard, etc.) het verhaal had kunnen begrijpen. Maar de opdracht kan ook zijn om erop te letten of net behandelde grammatica of nieuw idioom op een goede manier gebruikt wordt. Deze zaken kunnen in de klas of in groepen nabesproken worden, maar dat hoeft niet altijd. Dit gedeelte kost in totaal ongeveer een kwartier.

De volgende fase neemt ongeveer 20 minuten in beslag. Bij tijdgebrek is het beter de eerste dan de tweede fase te laten vervallen, omdat daarin iedereen als spreker moet optreden. Na het plenaire gedeelte verdeelt de docent de klas in groepen van vier. De ple-

naire sprekers worden elk apart bij een willekeurige groep ingedeeld; de leraar kan hen vooral inzetten om te kleine groepen op te vullen. In die groepen gebeurt hetzelfde als daarvoor in de hele klas, maar in verschillende rondes.

- Leerling A houdt zijn verhaal.
- Leerling B stelt 1 tot 3 vragen naar aanleiding van de presentatie die A moet beantwoorden.
- Leerling C registreert de kwaliteiten van het gesprokene, waarbij de opdracht is: 'Had een Duitser/Fransman/etc. het verhaal begrepen?'.
- D let op de tijd: als A de minuut niet volpraat, moet iedereen zwijgen tot de minuut voorbij is. Dit zwijgen ervaren veel leerlingen als pijnlijk, vaak zijn ze daarvoor een volgende keer (beter) voorbereid.

Uitgaande van de gedachte dat 'herhaling met variatie' ervoor zorgt dat zaken beklijven, valt het te overwegen om zulke spreekbeurtjes de volgende les in een andere groepsamenstelling te laten herhalen.

En de leraar?

Tijdens het plenaire gedeelte is de docent alert op de activiteit van de leerlingen. Hij kan leerlingen die iets anders doen of niets doen, er ter plekke bijhalen of dat later tijdens het groepswork, dus in een veiliger situatie, doen.

Tijdens het groeps gedeelte blijft de leraar de eerste vijf à zes keer in het midden van de klas staan en let alleen op de mondbewegingen van de sprekers. Zeggen ze niets? Dan hebben ze niets voorbereid. Spreken ze heel snel? Dan spreken ze in hun moedertaal. De leraar kan nu rustig naar zo'n groep toegaan en de leerling(en) corrigeren. Omdat die correctie niet in de complete klas plaatsvindt, is het risico van incidenten klein.

Wil de leraar nog meer controle, dan laat hij de zes woorden op een blaadje inleveren, of – beter nog, hoe ouderwets! – in een vast schrift noteren en inleveren. Zo kun hij zicht houden op de zaken waarmee leerlingen bezig zijn. Als deze werkwijze consequent wordt toegepast, wordt de controlerende functie steeds minder belangrijk. De leerlingen gaan steeds meer in eigen regie doen. Vanaf dat ogenblik kan de leraar meer rondlopen, meeluisteren en stimuleren. Natuurlijk kan hij dan ook constateren dat bepaalde aspecten van geleerde stof nog niet voldoende verwerkt zijn voor vlot productief taalgebruik, en daarom extra oefeningen inlassen of aankondigen. ■

In een volgend artikel zal de auteur ingaan op de mogelijkheden om het systeem van een-minuut-spreekbeurten ook bij de toetsing van spreekvaardigheid te gebruiken

Websites met ideeën voor spreekbeurten

- <www.jeugdbieb.nl/rubriek.php?rID=46>
- <www.cambiumned.nl/documenteren.htm>
- <www.spreekbeurten.malmberg.nl/spreekbeurten.asp>
- <www.spreekbeurten.info>